

פרק י"ב

יחידה 30 - המלחמה בין יפתח ואנשי גלעד לאנשי אפרים ושופטים נוספים (א'-ט"ו)

47 ספר שופטים | פרק י"ב

7. העניקו טבלה זו למחברכם והשלמו אותה:

שם השופט	שכנו	מספר השנים שבהן שפט את ישראל	היכן נקבר?	מה עוד מסווגר עליו?
אבנן מבית לחם	יהודה			
אילון הזבולוני	זבולון			
עבדון בן הלל	אפרים			

8. התאימו בין שם השופט לבין האות במפה:

אילון
אבנן
עבדון

46 ספר שופטים | פרק י"ב

פרק י"ב

המשך הכיבוש	השופטים הראשונים	השופטים האחרונים	שני משפטים נוראים
א-ב	ב-ג	ד-ה	ו-ז
ח-ט	י-יא	יב-יג	יד-טו
טז-יז	יח-יט	כ-כא	כב-כג

יחידה 30 - המלחמה בין יפתח ואנשי גלעד לאנשי אפרים (א'-ד')

באורי קלים

- בני אפרים פתחו בריב.
  - מה הייתה טענתם?
  - במה איימו על יפתח?
- מה הייתה תשובת יפתח?
  - גם לאחר ניצחונם של גדעון באו אליו אנשי אפרים בטענות. כתבו את ההבדלים בהתנהגותם של אנשי אפרים בשני המקרים. אצל גדעון: אצל יפתח:
- מה היו תוצאות המלחמה?
  - כאשר לכו גלעד את מעברות הירדן, איך בדקו מי מאפרים ומה עשו לוי?
- זו הפעם הראשונה מאז כניסת בני ישראל לארץ שבה מתרחשת מלחמת אחים. כתבו כיצד לדעתכם ניתן היה למנוע אותה.

יפתח בזורח כשמואל בזורח

הקדמה

יחידת הלימוד תתחלק לשני חלקים: פסוקים א'-ז', אותם נלמד בעיון, באופן אינטנסיבי; והפסוקים ח'-ט"ו, אותם נלמד בבקיאות, באופן אקסטנסיבי.

טענות בני אפרים - כזכור, בפרק ח' למדנו על בני אפרים שבאים בטענה כלפי גדעון, מדוע לא קרא להם להילחם במדיינים. גדעון השיב להם תשובה שהצליחה להפיג את כעסם ובכך מנע מלחמת אחים. אירוע דומה מתרחש גם בימי יפתח. כיצד יגיב יפתח על טענת שבט אפרים?

מדוע בכלל מגיע שבט אפרים אל יפתח? עם סיום המלחמה מגיע יפתח לעיר צפון השוכנת בנחלת גד בעבר הירדן המזרחי. שבט אפרים חוצה את הירדן אל יפתח כדי לדבר עמו. הגבול המזרחי של נחלת שבט אפרים הוא נהר הירדן, ועבורם מעבר הנהר במעברות הירדן, שם מפלס המים רדוד, מהווה משימה קרובה ופשוטה. בהמשך נלמד שהמעבר במעברות הירדן יהווה סכנה עבור בני שבט אפרים.

השופטים שאחרי יפתח: אחרי סיום פרשת יפתח ומלחמתו בשבט אפרים, הכתוב מתאר שלושה שופטים מאזורים שונים בארץ ישראל: החל בשבט זבולון, שנחלתו במרכזו של הגליל התחתון ובצפון מערב של עמק זרעאל (מזרחית להר תבור); עבור לשבט יהודה שנחלתו מתפרשת החל מהערבה במזרח וכלה בערים

עזה ואשדוד במערב, ירושלים בצפון ונהר השיחור בדרום; וכלה בשופט משבט אפרים שנחלתו במזרח נהר הירדן, במערב הים התיכון, בדרום יריחו ובית אל, ובצפון נחל קנה (אחד מיובלי נחל הירקון של ימינו).

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

כיצד מתמודדים עם חוסר אחדות בעם? כיצד אפשר לנהל תרבות דיבור ודו-שיח גם כאשר חולקים ולא מסכימים?

אפשרויות למענה ולדיון

פסוקים א'-ז'

אחרי שלמדנו שיפתח הושיע את ישראל מיד בני עמון, לומדים אנו שאכן יפתח הושיע את ישראל מהצרות החיצוניות, אך לא מהצרות הפנים-ישראליות. הצרה הפנימית של עם ישראל בתקופת השופטים היא חוסר האחדות בקרב העם. ניתן לומר שהגורם המשמעותי לחוסר האחדות הוא החיסרון של מנהיגות המאחדת את כל ישראל. ישנם שופטים מסוימים שאיחדו את העם כולו, אך אין זה אלא לתקופה קצרה יחסית. בפרקנו בא לידי ביטוי חוסר האחדות בעם.

אנשי אפרים תוקפים את יפתח בטענה,²² "מדוע לא צירפת אותנו למלחמה בבני עמון". הם מאיימים עליו עוד לפני ששמעו את דבריו.

יפתח טוען כלפיהם שבמשך שנים רבות אנשי הגלעד שועבדו ע"י בני עמון, ואפרים לא הושיע אותם, אלא צפה מן הצד על שעבודם. וכן כאשר נערכה מלחמה בין יושבי גלעד לבני עמון, בני שבט אפרים כלל לא באו לעזור במלחמה. רק אחרי שיפתח והגלעד השתחררו מעול בני עמון, מתעורר שבט אפרים ובאים בטענה כלפי יפתח.

בני שבט אפרים באים בטענה כלפי יפתח שכחלק מעם ישראל הוא היה אמור לקרוא להם לעזור במלחמה, כסמל לאחווה בקרב העם. אך כאשר הדבר בא לידי יישום, אנשי אפרים לא מתייחסים לאחווה ולאחדות בעם ישראל ויוצאים להילחם נגד יפתח ואנשי גלעד.

מול חוסר הסובלנות של שבט אפרים, עונה יפתח גם הוא בחוסר סובלנות, ואפילו לא מנסה לפייסם. יפתח יוצא למלחמה נגד אנשי אפרים ומכה בהם ללא רחמים. רוב המפרשים על פסוק ד' (רש"י, רד"ק, מלבי"ם ועוד) ביארו שהסיבה להרג בני אפרים הייתה הביזוי שביזו בני אפרים את בני הגלעד.

לימודם של פסוקים אלו הוא חוויה לא פשוטה, כיוון שלעינינו עולה מלחמת אחים בין יושבי גלעד לשבט אפרים. ראינו בעבר כיצד בסוף ספר יהושע נמנעה מלחמת אחים, וגם בספרנו, אצל גדעון. יפתח לא מנע מלחמה כזו וגרם למשבר גדול בעם ישראל. זהו המקום לשוב ולהדגיש בפני התלמידים שיפתח לא מונה

²² ייתכן שהביטוי "ויצעק" מלמדנו שרצו לפתוח עמו במלחמה, מה שלא משאיר ברירה בידי יפתח אלא להגן על עצמו במלחמה.

על פי ה' ולא התייעץ עם חכמי ישראל שבאותו הדור.

פסוקים ח'-ט"ו

פסוקים אלו מתארים שלושה שופטים, ומספרים על מקום מושבם ועל מספר השנים ששפטו את ישראל. לגבי שני שופטים (אבצן ועבדון בן הלל) מסופר על ריבוי בנים ובנות, וניתן ללמוד מכך על יציבות של המשפחה, המקרינה על יציבות שלטונית. על אבצן²³ אנו לומדים שהיו לו קשרים ענפים עם אנשים אחרים, ולכן הוא חיתן את בניו ובנותיו עם משפחות מכובדות.

המסרים העולים מן היחידה

מלחמת אחים - כאשר אין סובלנות, אפילו אחים עלולים להילחם זה בזה. עלינו לעשות הכול על מנת למנוע זאת.

הצעות להמחשות ולהרחבות

1. להראות במפה היכן נחלת שבט אפרים והיכן התרחשה מלחמת יפתח ושבט אפרים.
2. ניתן לערוך דיון בכיתה: מדוע מלחמת אחים היא מציאות כל כך נוראה?
3. ניתן לקיים בכיתה פעילות המחזקת את האהבה בין חברי הכיתה ומרבה שלום, כגון ליזום מפגשי חברים אחרי שעות הלימודים, משחק 'גמד וענק' בין חברי הכיתה, מסיבה כיתתית.